

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

-

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Kymen jätelautakunta näkee, että sidosyksiköiden 10 %:n vähimmäisomistusta koskeva vaatimus vaikeuttaa etenkin pienten kuntien lakisääteisten jätehuoltotehtävien hoitamista. Lisäksi se tuo

kunnille kohtuuttomasti lisätyötä ja kustannuksia sekä kohtelee eri kokoisia kuntia ja niiden asukkaita eriarvoisesti. Myös asukkaan jätehuollon kustannukset todennäköisesti nousisivat. Muutosesitys ei ole tarkoituksenmukainen eikä toteuttamiskelpoinen jätehuollossa. Kymen jätelautakunta toteaa, että lakiluonnoksen vaikutusten arviointi on jätetty tekemättä.

Jätelain 36 §:n mukaisesti kunnan (tai kunnan jäteyhtiön) on jo nyt tehtävä markkinakartoitus jätteenkuljetuspalvelujen hankintoja suunnitellessaan. Tarjouspyyntö on laadittava niin, että myös pienemmillä toimijoilla on mahdollisuus osallistua kilpailutukseen. Kuljetushankinnat on kilpailutettava osiin jaettuina siten, että useampi kuin yksi yritys voidaan valita palvelun tuottajaksi. Lisää kilpailua siis ei oletettavasti juurikaan syntyisi. Kilpailutus vaatii myös jätehuollon substanssiosaamista, jota ei todennäköisesti etenkin pienellä kunnalla ole.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Kymen jätelautakuntakunnan sekä samalla alueella toimivan kuntien omistaman jäteyhtiön, Kymenlaakson Jäte Oy:n alueella on yhdeksän kuntaa: Hamina, Iitti, Kotka, Kouvola, Lapinjärvi, Miehikkälä, Mäntyharju, Pyhtää ja Virolahti. Näistä kunnista vain Haminan, Kotkan ja Kouvolan kaupungit omistavat jäteyhtiöstä yli 10 % ja muut kunnat alle.

Muutosesitys pakottaisi purkamaan jo ennen sidosyksikkösääntelyä kehitetyt kunnallisen jätehuoltoyhteistyön ylikunnalliset rakenteet. Jätehuollon ylikunnallisella yhteistyöllä on varmistettu, että lakisääteiset ympäristön- ja terveydensuojelun velvoitteet voidaan kunnissa jätehuollon osalta täyttää kustannustehokkaasti.

Jätehuolto on kunnan lakisääteinen tehtävä, jonka se on hoidettava joko omana työnään tai yhteisessä jäteyhtiössä joka tapauksessa. Jätehuollon lakisääteisten tehtävien hoitaminen todennäköisesti vaarantuisi muutosesityksen toteutuessa. Jotta jätelain 34 §:n mukaiset jätehuollon laatuvaatimukset voivat toteutua myös pienemmässä kunnassa, on tärkeää, että kunta voi hankkia palveluja omistamaltaan jäteyhtiöltä, jolla on resurssit hoitaa jätehuollon järjestäminen. Muutosesitys vaarantaisi myös EU:n asettamien ja jätelain mukaisten jätteiden uudelleenkäyttö- ja kierrätystavoitteiden saavuttamisen.

Muutosehdotuksen toteutuminen voisi aiheuttaa myös roskaantumista ja sitä kautta ympäristön pilaantumisen vaaraa.

Kunnat olisivat eriarvoisessa asemassa myös esim. jätehuollon huoltovarmuuden näkökulmasta. Sidosyksikkönä toimivat yhtiöt ovat tärkeitä kuntien varautumisen ja huoltovarmuuden näkökulmasta, koska palveluita tulee tuottaa kaikissa tilanteissa. Markkinaehtoisten palveluntarjoajien saatavuus vaihtelee alueittain, ja loppukädessä kunnalla on lakisääteinen velvoite järjestää palvelut myös tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla.

Lisäksi muutos aiheuttaisi vahinkoa myös alueen jätteenkuljetusyrityksille, kun yhtiön olisi irtisanottava tai muutettava sopimuksia heidän kanssaan palvelutarpeen vähentyessä.

Myös jätehuoltoviranomaisen tehtävät kuuluvat kunnalle. Kymen jätelautakunta huomauttaa, että myös alueellisen jätehuoltoviranomaisen toiminta ja sopimus pitäisi sidosyksikkösääntelyn myötä purkaa ja uudelleen järjestää. Varsinaiset tehtävät jäisivät käytännössä pitkäksi aikaa hoitamatta, koska aivan

turhan takia pitäisi kaikki luoda uudestaan ja mahdollisen uuden alueellisen jätelautakunnan ulkopuolelle jäävissä kunnissa tätä varten

jouduttaisiin palkata lisää henkilöstöä.

Alueen kunnilla on yhteisesti laaditut Jätepoliittinen ohjelma sekä Jätehuollon palvelutaso. Näiden toteuttaminen pysähtyisi tai vähintään keskeytyisi.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Alueellista jätehuoltoviranomaista koskeva sopimus olisi purettava ja perustettava uusi viranomainen tai viranomaisia. Mahdollisesti alueella toimisi jatkossa useampi jätehuoltoviranomainen tai toiminta järjestettäisiin kunnan omana toimintana, jolloin se vaatisi lisäresursseja ja -osaamista kuntaan.

Jätehuoltoviranomaisen toiminnan perustamiseen liittyy mm. jätteenkuljetus- ja kompostointirekisterin perustaminen, jätehuoltomääräysten ja jätetaksan laatiminen, jotka ovat vaativia ja aikaa vieviä tehtäviä. Lisäksi pitää olla käytössä asiakaspalvelua ja hakemusten käsittelyä varten järjestelmät ja lomakkeet.

Jätehuollon kustannukset katetaan jätelain mukaan asukkailta perittävillä kunnan jätemaksuilla. Asukkaiden kustannukset ja siten jätemaksut tulisivat kasvamaan myös jätehuoltoviranomaisen toiminnan osalta.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Jätelain 23 §:n mukaisesti, jos kunta on siirtänyt lain 43 §:n mukaisesti kunnan jätehuollon palvelutehtävät tai osan niistä kuntien omistamalle jäteyhtiölle, jätehuoltoviranomaisena toimii yhteistoiminta-alueen kuntien yhteinen toimielin tai näiden perustama kuntayhtymä. Jätelautakunnan pitäisi toimia nykyisellään tällöin niin kauan, kunnes asiat jäteyhtiössä saataisiin selväksi. Jätehuollolle esitetty siirtymäaika, 2,5 vuotta, ei täten hyvin todennäköisesti riittäisi jätehuoltoviranomaisen toiminnan uudelleenjärjestämiseen ottaen huomioon sen, että järjestelyt jäteyhtiössä todennäköisesti kestävät kauan ja tämän jälkeen uuden jätehuoltoviranomaisen perustaminen ja toimintojen jonkinasteinen käynnistäminen vie aikaa vähintään vuoden. Täysipainoisesti uusi

viranomainen tai uudet viranomaiset toimisivat todennäköisesti vasta usean vuoden jälkeen.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Jätehuolto tulisi jättää omistusosuusvaatimuksen ulkopuolelle. Sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuusvaatimuksen tulee olla "yleisen edun huomioon ottava", ja tämä yleinen etu ei lakiesityksen toteutuessa jätehuollossa täyty, vaan aiheuttaa vain valtavasti turhaa työtä ja kustannuksia kaikille osapuolille. Lisäksi eri kuntien asukkaat olisivat eriarvoisessa asemassa jätehuollon palvelutason näkökulmasta, ja jätehuollolle jätelaissa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen

vaarantuisi.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Kangas Katja
Kymen jätelautakunta